נועם אלימלך — צו

וידבר כו' צו את בני ישראל פרש"י אין צו אלא זירוז ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס. ונ"ל ע"פ הרמז, דהנה האדם העובד את השי"ת ב"ה צריך לעבוד בזריזות ובמדות טובות, אבל העובד את השי"ת בעצלות ובדוחק שלא ברצון, אזי הרי הוא חסר הגוף שאין לו גוף שהוא כמו כיס ונרתק להנשמה, וזה שרמז רש"י ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס, דהיינו שעובד בעצלות כנ"ל.

זאת תורת העולה כו'. פירוש הכתוב מלמד אותנו דרכי השי"ת, "זאת" היא השכינה שנקרא זאת כידוע. ואמר הכתוב "זאת תורת העולה" ר"ל אם לימוד התורה היא לשם זאת, דהיינו לשמה, להעלות נחת רוח ליוצרו, "העולה" פירוש התורה הזאת עולה לפניו ית"ש, אבל מי שאינו לומד לשמה ולימודו הוא מצד השמאל, ולזה רמז "היא" לשון נוקבא שהוא צד שמאל, "העולה על מוקדה" פירוש התורה הזאת צריכה לבא על מוקדה בגיהנם, וענוש יענש ויוצרף בצרוף אש של גיהנם, ואמר הכתוב "על המזבח כל הלילה", פירוש על המזבח, התורה שהיה ראוי להיות כפרה כמו מזבח, דבזמן שבית המקדש קיים הקרבנות מכפרים, ועכשיו התורה מכפרת, דכל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה כו', והיה ראוי שהתורה יהיה במקום מזבח, ועכשיו ענוש יענש בגיהגם. ולא תאמר הלא גם שלא לשמה הוא טוב כדברי חז"ל, לא כן הוא כדבריך, כי חז"ל התירו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבא לידי לשמה, אבל אם לומד כל ימיו שלא לשמה בודאי ענוש יענש בגיהנם, וזהו "כל הלילה" פירוש אם הלימוד הוא בחושך ואפילה כל ימיו. "עד הבוקר" רמז עד יום מותו, יום הדין וחשבון וביקור על כל מעשיו, אזי הוא מר מאוד, "ואש המזבח תוקד בו" ר"ל האש שהיה ראוי להיות מזבח, תוקד בו בגיהנם.

לכן אמר הכתוב איעצך שתנצל מכל רע עשה זאת ותינצל, דהיינו "ולבש הכהן" דאדם הנכנס בעבודתו ית"ש נקרא כהן. ילבש עצמו "מדו בד" פירש רש"י מדו כמדתו, פירוש רמז שנגד מדתו הרע שיש בו באדם, יתאמץ מאוד לעשות היפך מדה זאת, למשל אם יש בו מדת כעס, יכריח עצמו להתאמץ לבבו להיות רחמן על כל דבר. אם יש בו מדת גאוה, ישפיל עצמו בתכלית השפלות מדה כנגד מדה. וזהו רמז "בד" שהוא פשתן, רמז למדת כילות וקמצנות שזה מדה גרועה ביותר, כמו דאיתא בס' הישר לר"ת, כמו שמצינו בפסוק שקין הביא מפרי האדמה ופירש רש"י מזרע פשתן מן הגרוע. "ומכנסי בד יהיו על בשרו" ר"ל שצריך שיכניס עצמו במדה זאת להתאמץ נגדה שלא יהיה קמצן וכילי. ואז כאשר יתקן המדות שבו ויתנהג כן ימים רבים כל ימי חייו, ויהיה אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב. אמן.

זאת תורת העולה היא העולה כו'. ונקדים לפרש פסוק "יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך" כו'. לכאורה לשון הכתוב משמע שהוא שני דברים, דהיינו את הדבר הזה מורה על עשיית דבר אחר, דאי לאו הכי היה לו לומר יען אשר עשית את הדבר הזה אשר לא חשכת כו', כי הוי"ו של "ולא" מחלקת לב' דברים.

ונראה לפרש, דהנה הקושיא מפורסמת דמקשים מפני מה בפרשה ראשונה של קריאת שמע נאמר בכל מאודך ובפרשה שניה לא נאמר ובכל מאודיכם. וי"ל דאיתא בגמ' גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות, ומקשינן והתניא נעשו לו כשגגות, ומשני כאן מאהבה כאן מיראה, לכאורה מאחר שרבותינו ז"ל האירו לנו עינינו והודיעו לנו שהתשובה מאהבה זדונות נעשים כזכיות, א"כ מוטב מי שהעיר ה' את רוחו שישוב על עונותיו יעשה מאהבה מיד. אך הפשוט שזה בלתי אפשרי שישוב מיד מאהבה, רק צריך להיות בהדרגה, מתחילה ביראה, ומיראה בא אל אהבה, וכן הוא כוונת חז"ל שמתחילה נעשים כשגגות בעשותו תשובה מיראה ואח"כ בבואו לעשות מאהבה נעשים כזכיות.

ולכן בפרשה ראשונה של קריאת שמע ששם הורה לנו את הדרך אשר נלך בה ע"י תפילה, דהיינו בכל לבבך" איזה עבודה שבלב זו תפילה, דמתחילה היא בלב, שצריך לשום על לבו יראת ד' וגדולתו, "ובכל נפשך" דהיינו לגמול את נפשו, דגומל נפשו איש חסד, שהתפילה בכוונה היא גמילות חסד לנפש. "ובכל מאודך" דהיינו לאחר שמוציא בשפתיו ובדיבורו הוא בא אל אהבה, דהיינו שהוא מדבר בכל חושיו וכוחו וכוונתו במאוד מאוד בהתלהבות גדול. אבל בפרשה שניה שהוא הוראת הדרך ע"י התורה הקדושה כמו שדרשו חז"ל והיה אם שמוע בישן תשמע בחדש, ר"ל כאשר יהיה הלימוד אף שלא לשמה, והיינו "שמוע בישן" שתשמע את התורה כאילו דבר ישן, דהיינו שלא לשמה, "תשמע בחדש" תבוא ממילא אח"כ לבוא ללימוד לשמה כאילו מקבל התורה מחדש בסיני מפי הגבורה, דזהו אהבה גדולה והתלהבות גדול, ולכן אין צריך לפרש עוד בכל מאודיכם לרמז על אהבה, כי ממילא בא וכנ"ל, וע"י התורה הקדושה יכול האדם לבא לכל המדרגות. וזהו "וזאת התורה לעולה ולמנחה" כו', דבזמן המקדש היו הקרבנות מכפרים, ועכשיו העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה. וזהו "וזאת התורה לעולה" כו' פירוש ע"י התורה תוכל לפעול הכל, שהיא מדרגה עליונה על הכל.

ועל שני מדרגות דהיינו יראה ואהבה, רמזו רז"ל באמרם "שבעת ימים קודם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול וכו' ושבעת ימים קודם שריפת הפרה מפרישין כו', ומה הפרש בין זה לזה, אלא שזה פרישתו לקדושה ואחיו הכהנים גוגעין בו, וזה פרישתו לטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעין בו". ר"ל דמילת קדושה הוא לשון הזמנה אל הדבר, דשני פרישות הנ"ל היו כדי לתקן את הששה קצוות והעולם השביעי, אלא שזה פרישתו לקדושה ואחיו הכהנים נוגעין, פירוש דזה הוא הנוגע לכל ישראל שיזמינו ויקדשו עצמם לעבודת הבורא ית"ש, ופרישתו ג"כ היתה לקדושה דהיינו הזמנה. וזה רמז "דבר אל כל בני ישראל קדושים תהיו" ר"ל להזמנה הזאת כל ישראל שוים כאחד לטובה. וזה פרישתו לטהרה, טהרה היא מדרגה גדולה, ואין אחיו הכהנים נוגעין בו, ר"ל שלאו כל אדם יכול לבוא למדריגה הזאת, וזה רמז ש"מטהרת טמאים", פירוש מי שהיה מחזיק עצמו כשפל וטמא היה מטהר, ו"מטמא טהורים" מי שמחזיק עצמו לטהור שהוא מתוקן וטהור כל צרכו, זה בודאי עדיין בתוך טומאתו הוא יושב, כי המדריגה הזאת אין לה קץ ותכלית.

וזהו שנאמר באברהם אבינו ע"ה יען אשר כו' ולא חשכת כו', שהוא שני דברים, דהיינו אחד אשר עשית שהלך להר המוריה לשחטו אבל עדיין לא עשה, זהו מדרגת יראה. ב' לא חשכת את בנך כו', דזהו מצד אהבה גדולה והתלהבות גדול:

וזהו "זאת תורת העולה", דעולה היה בא על הרהור הלב, ואמר הכתוב זאת תורה העולה, פירוש תבוא למדרגה הזאת שיהיה תורה שלך עולה, פירוש שתכפר על הרהור הלב. "היא העולה על מוקדה" פירוש עוד תפעול התורה ההיא שתלמוד, שתביאך אל אהבה והתלהבות גדול וכנ"ל, שהתורה חשובה כנגד הכל. "על המזבח" ר"ל התורה הזאת היא למעלה מן המזבח, שהקרבנות אינם מכפרים כולם על כל חטא, כי אם כל אחד מכפר על חטא שלו, אבל התורה מכפרת על הכל, ובזה התורה מעולה מן המזבח. "ואש המזבח תוקד בו" ר"ל כמו שהיה בא אש על המזבח מן השמים, כן תוקד התלהבות אש בהצדיק הזה אשר יתנהג כנ"ל. "ולבש הכהן מדו בד" פירוש כאשר יתנהג כנ"ל נקרא הצדיק כזה בשם כהן, וצריך להלביש עצמו מדו בד, ר"ל שצריך לתקן עצמו במדותיו בהתבודדות מחשבתו. "ומכנסי בד ילבש על בשרו" דהיינו שצריך ג"כ התבודדות אחרת לכסות את בשר ערוותו ר"ל תאוותו. "והרים את הדשן אשר תאכל האש" ר"ל שזה בלתי אפשרי שישבר אדם כל מדותיו הנולדים עמו מבטן אמו, רק שצריך להרים אותם אל הקדושה, למשל מי שיש בו מדת כעס יסור מכעס החיצונית ויכעוס על הרשעים, וכן בכל המידות. "ושמו אצל המזבח" פירוש כנ"ל שישים המדה אל הקדושה, דהיינו באם יבא לכעוס או שאר מידה, ישבר עצמו להביא אותה המידה אל הקדושה. "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים" ר"ל שאח"כ יבא אל מדרגה יותר עד שיופשט מכל וכל מכל המידות, "והוציא את הדשן מחוץ למחנה" ר"ל שלא יבא לו בשום פעם מהמידות הנולדות עמו כי אם הכל בקדושה רבה.

דבר אל אהרן כו' זאת תורת החטאת כו' במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, ר"ל שכל דבר ודבר שיש בו נדנוד חטא, אף שאינו אלא כדוגמת הרהור הלב שעולה בא עליו, יהא נחשב בעיניך כאילו עברת על חטא שיש בו חיוב חטאת, וזהו "במקום" ר"ל באותו דבר ונדנוד חטא, "אשר תשחט העולה" עליו "תשחט החטאת" יהיה חשוב בעיניך כאילו נתחייבת חטאת, "לפני ד'" ר"ל דע לפני מי חטאת ועד היכן הפגם הולך לפני ד' למעלה. "קודש קדשים היא" ר"ל המדרגה הזאת היא קדש קדשים.

"והכהן המחטא" ר"ל הצדיק אשר תמיד מחטא ומאשים עצמו תמיד, "יאכלנה במקום קדוש" פירוש אכילה לשון חטא, "אכלה ומחתה פיה", דהיינו בכל דבר קדושה שעושה, יתן דעתו לחפש היטב מה שמחסר באותה מצוה, ויחשוב לעצמו חטא גדול, "בחצר אהל מועד תאכל" ר"ל העולם הזה נקרא חצר, ועולם העליון נקרא אהל מועד על דרך שאמרו חז"ל "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא", והיינו הצדיק המתנהג כנ"ל יגרום טובה לעולם, שיהיה הנאה בעוה"ז על ידו.

וזהו "בחצר אהל מועד תאכל", "כל אשר יגע בבשרה יקדש" ר"ל אם יבא לו איזה המחשבה הנוגע אל הבשר דהיינו לתאוותו, "יקדש" ר"ל יראה להביא הדבר ההוא אל הקדושה, "ואשר יזה מדמה על הבגד" ר"ל אם יהיה נתפש בדבר קל, דהיינו בדבר חומריות וגשמיות הקל, ולזה רומז מלת "יזה", "תכובס במקום קדוש" ר"ל שיכבס הדבר ההוא בדברי קדושות ותפילות. "וכלי חרס אשר תבושל בו תשבר" על דרך שאמרו חז"ל "תלמיד חכם דומה לפני עם הארץ, דיבר עמו דומה בעיניו כקיתון של כסף, אכל עמו דומה לו כקיתון של חרם הנשבר שאין לו תקנה" ע"ש.

וזהו וכלי חרס כו' פירוש אם יעשה איזה פעולה בכדי שיבא לו הנאה כנ"ל, שדומה ככלי חרס, "ישבר" יראה לשבר עצמו מאד על הדבר. "ואם בכלי נחשת בושלה ומרק" וכו', פירוש אם הוא איש כזה שהוא צדיק רק שיבא לו איזה עבירה מחמת הנחש הקדמוני שהטיל זוהמא, "ומורק" פירש רש"י לשון תמרוקי נשים, יראה לקשט עצמו בקישוטין נאים ויפים, והיינו במצוות וגמילות חסדים, "ושוטף במים" ר"ל בלימוד התורה שנקראת מים, על דרך שאמרו "אם רגיל ללמוד דף א' ילמוד ב' דפין". וק"ל.